

Özel Eğitim Öğretmenliği Lisans Programlarının Birleştirilmesine İlişkin Öğretim Üyelerinin Görüşleri*

The Opinions of Faculty Members about Noncategoric Special Education Program

Sevil BÜYÜKALAN FİLİZ**, Ayşenur ÇELİK ŞAHİN***, Selma TUFAN****, Banu KARAAHMETOĞLU*****

• *Geliş Tarihi:* 22.06.2017 • *Kabul Tarihi:* 09.01.2018 • *Yayın Tarihi:* 12.01.2018

ÖZ: Bu çalışmada özel eğitim alanında görev yapan öğretim üyelerinin birleştirilmiş özel eğitim programına ilişkin görüşleri belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmada kullanılan yarı yapılandırılmış veri toplama aracı araştırmacılar tarafından ilgili alanyazın incelenerek geliştirilmiş ve araca ilişkin alanında uzman 3 öğretim üyesinden görüş alınmıştır. Görüşme formu kullanılarak 12 öğretim üyesiyle birebir görüşme yapılmıştır. Elde edilen verilerin analizi, nitel araştırma yöntemlerinden içerik analizi ile yapılmıştır. Araştırmanın sonucunda, öğretim üyeleri engel gruplarına göre ayrılaştırılmış lisans programlarının eksikliklerine yönelik en fazla; uygulamalı dersler, atama, müfredat ve nitelik konularına değinmiştir. Birleştirilmiş özel eğitim lisans programının atama ve müfredat konularında bazı eksiklikleri giderdiği ancak, bu programın da öğretim elemanı yetersizliği, içeriğin belirsiz olması, nitelik kaygısı ve alt yapı konularında eksikliklerinin olduğu üzerinde durulmuştur. Öğretim üyelerinin birleştirilmiş programa ilişkin en fazla öneride buldukları konuların öğretim elemanı yetiştirme, işbirliği yapma, alt yapıyı geliştirme ve uzmanlaşmaya ilişkin olduğu görülmüştür. Elde edilen bulgular, ilgili alanyazın ve ülkemizdeki özel eğitim öğretmeni yetiştirme sistemi kapsamında tartışılmış ve öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: öğretmen yetiştirme, program değişikliği, özel eğitim, özel eğitim öğretmenliği lisans programları, öğretim üyesi görüşleri

Abstract: The purpose of this study was determining the opinions of faculty members about the noncategoric special education program. For data collection, a semi-structured interview form was developed based on review of literature and expert opinions. Three writers of this paper interviewed individually with twelve lecturers. The data were analyzed using content analysis which is a technique used in qualitative research. The results revealed that lecturers had found categoric program insufficient about applied courses, appointment, curriculum and quality. And lecturers thought that noncategoric program solved the problems about appointment and curriculum, but this program had different problems like undermanned universities, unclear content, concerns about quality and insufficient substructure. The suggestions about noncategoric program suggested frequently by lecturers were intercollegiate collaboration, substructure improvement and specialisation. The findings are discussed within the context of the relevant literature. recommendations for future research are presented.

Keywords: teacher training, curriculum change, special education, undergraduate special education programs, faculty members opinion

1. GİRİŞ

Türkiye’de ilk özel eğitim öğretmeni yetiştirme girişimi Mitat Enç’in öncülüğünde 1950’lerde Gazi Eğitim Enstitüsü bünyesinde gerçekleştirilmiştir. Ancak, bu girişim özel eğitim öğretmenlerine yönelik talep yetersizliği ve bazı bürokratik nedenlerden dolayı, programın iki

* Bu araştırma 11-14 Mayıs 2017 tarihleri arasında Ordu’da düzenlenen IX. Uluslararası Eğitim Araştırmaları Kongresi’nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

** Yrd. Doç. Dr., Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Eğitim Programları ve Öğretim A.B.D., Ankara – TÜRKİYE. e-posta: sevilb@hazi.edu.tr (ORCID: 0000-0002-4955-4405)

*** Arş. Gör., Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Özel Eğitim Bölümü, Zihin Engelliler Eğitimi A.B.D., Ankara – TÜRKİYE. e-posta: aysenur.celik@hazi.edu.tr (ORCID: 0000-0001-6346-2294)

**** Arş. Gör., Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Özel Eğitim Bölümü, Zihin Engelliler Eğitimi A.B.D., Ankara – TÜRKİYE. e-posta: selmacaner@hazi.edu.tr (ORCID: 0000-0002-1627-6779)

***** Arş. Gör., Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Özel Eğitim Bölümü, Zihin Engelliler Eğitimi A.B.D., Ankara – TÜRKİYE. e-posta: banu.karaahmetoglu@hazi.edu.tr (ORCID: 0000-0003-4205-0586)

dönem mezun verdikten sonra kapatılması ile sonuçlanmıştır (Altunya, 2006). Daha sonra 1953 ve 1980 yılları arasında özel eğitim öğretmeni ihtiyacı, hizmet içi eğitim ve sertifika programlarıyla karşılanmaya çalışılmıştır. 1980 sonrasında özel eğitim öğretmenliği programı sırasıyla Anadolu Üniversitesi, Gazi Üniversitesi ve Ankara Üniversitesi bünyesinde açılmıştır (Akçamete, 1998; Altunya, 2006; Çitil, 2009; Özyürek, 2008). Böylece özel eğitim öğretmenleri, lisans programlarıyla yetiştirilmeye başlanmıştır.

Günümüzde, Türkiye’de 26, KKTC’de 5 olmak üzere toplam 31 üniversitede özel eğitim alanında öğretmen yetiştirilmekte, ancak bu üniversitelerin verdiği mezunlar, sayıca özel eğitim alanındaki öğretmen ihtiyacını karşılamaya yetmemektedir. Bu nedenle, Milli Eğitim Bakanlığı farklı branşlardan öğretmenlere verilen sertifika programları aracılığıyla özel eğitim öğretmeni ihtiyacını karşılamaya çalışmaktadır. Ancak, bu uygulama ile ne denli nitelikli öğretmenler yetiştirilebildiği konusu tartışmaya açıktır (Özyürek, 2008). Bakanlığın öğretmen açığı problemine bulduğu bir diğer çözüm ise, 2014 yılından itibaren mezun olunan lisans programına bakılmaksızın zihin engelliler, görme engelliler ya da işitme engelliler öğretmenliğinden mezun olan öğretmenleri özel eğitim öğretmeni olarak atamaktır (MEB, 2014). Atamalarda her ne kadar mezun olunan program türüne öncelik tanınsa da bu uygulama, görme engelliler ya da işitme engelliler öğretmenliğinden mezun olan öğretmenlerin zihin engelli ya da otizmli öğrencilere hizmet veren kurum ya da sınıflarda görev yapmalarına yol açmıştır. Görüldüğü gibi özel eğitim öğretmeni yetiştirme konusunda ülkemizde farklı yollar benimsenmiştir.

Özel eğitim öğretmeni yetiştirmede ülkemizde olduğu gibi diğer ülkelerde de farklı modeller benimsenmektedir. Öğretmenlik mesleğinin sınırlarının kültürel ve toplumsal özelliklerle olan yakın ilişkisi düşünüldüğünde, her ülkenin bu konuda kendi standartlarına sahip olması beklenen bir durumdur (Özer ve Gelen, 2008). Örneğin, Amerika’da özel eğitim öğretmeni yetiştiren programlar, kategorik veya genel adı altında iki farklı şekilde yapılandırılmaktadır (Cobb vd., 1989). Kategorik yapı, özel eğitim programlarının ülkemizde çeşitli üniversitelerde Zihin Engelliler, İşitme Engelliler, Görme Engelliler ve Üstün Zekâlılar/Yetenekliler Öğretmenliği programları şeklinde yürütüldüğü, 1990-2016 yılları arasında benimsenen yapı ile benzerlikler göstermektedir. Genel yapı ise, engel gruplarına göre ayrışmanın olmadığı, birden fazla gruba eğitim verecek öğretmenler yetiştirmeye odaklanmaktadır (Karasu vd., 2014a). Ülkemizde 1986 - 1990 yılları arasında, bahsi geçen genel yapıya uygun bir özel eğitim programı uygulanmıştır. Kategorik veya genel yapı çerçevesinde özel eğitim öğretmeni yetiştirme programlarının yanı sıra Amerika’da, öğretmen açığını kapatmak amacıyla yürütülen, sayıları 235’i bulan alternatif programlar da göze çarpmaktadır (Rosenberg vd., 2007). Ülkemizde, Milli Eğitim Bakanlığı’nın düzenlediği özel eğitim sertifika kursları da alternatif programlar olarak düşünülebilir. Avrupa’da ise Amerika’dan farklı olarak özel eğitimin, teorik yaklaşımlar temelinde ele alındığı, bazı ülkelerin özel eğitim alanında bilişsel yaklaşıma, bazılarının davranışsal yaklaşıma ve bazılarının da tıbbi yaklaşıma göre hizmet sunduğu belirtilmiştir (Karasu vd., 2014a). Özel eğitim öğretmeni yetiştirme konusunda benimsenen yaklaşımlardaki ülkeler arası farklılıklar, muhtemelen ülke ihtiyaçlarının farklılaşmasından kaynaklanmaktadır. Ülkeler arası farklılıkların yanı sıra bir ülkede özel eğitim öğretmeni yetiştirme konusunda benimsenen yaklaşımlar da zaman içinde değişikliklere uğrayabilir.

Yükseköğretim Kurulu (YÖK), 2015 yılında özel eğitim alanında öğretmen yetiştirme sorunlarının görüşülmesi amacıyla bir toplantı gerçekleştirmiştir. Bu toplantıda, ülkedeki özel eğitim öğretmeni ihtiyacının her geçen gün artması ve halihazırdaki programın Milli Eğitim Bakanlığı’nın 2014 yılından itibaren uygulamaya koyduğu öğretmen atama politikası ile uyuşmaması gerekçesiyle, farklı ülkelerde özel eğitim alanında uygulanan genel programlar örnek gösterilerek özel eğitimin tek çatı altında birleştirilmesine karar verilmiştir. Bu karar YÖK Başkanlığı tarafından 08.01.2016 tarihinde üniversitelere gönderilen 75850160-104.01.02.01/843 sayılı resmi yazı ile duyurulmuştur. Bu karar doğrultusunda, 2016-2017

eğitim-öğretim yılı itibariye, Zihin Engelliler, İşitme Engelliler, Görme Engelliler ve Üstün Zekâlılar/Yetenekliler Öğretmenliği programları, “Özel Eğitim Öğretmenliği” adı altında yeni ve tek bir lisans programı olarak birleştirilmiştir.

Böyle kapsamlı bir değişikliğin, özel eğitim alanında hizmet veren ya da alan tüm paydaşları etkileyebileceği şüphe götürmez bir gerçektir. Bu bağlamda belki de bu etkiyi en fazla hissedecek paydaş ise öğretmen yetiştirme görevini üstlenen akademisyenlerdir. Nitekim 26. Özel Eğitim Kongresi dahil olmak üzere çeşitli akademik toplantılarda bu değişikliğe ilişkin olumlu ve olumsuz görüşler dile getirilmeye başlanmıştır.

Karasu vd. (2014a) zihin engelliler öğretmenliği programında gerçekleştirilebilecek olası değişiklikler hakkında öğretilerden görüş aldıkları çalışmalarında, programın hangi açılardan değişikliğe ihtiyaç duyduğuna yönelik önemli bulgular elde etmiştir. Alanda görev yapan öğretmenlerden elde edilen bu bulgular sonucunda, destekleyici derslerin açılması, seçmeli ders alternatiflerinin artırılması, ders içeriklerinin zenginleştirilmesi ve uygulama fırsatlarının artırılması konularına odaklanıldığı görülmektedir. Araştırmacılar aynı zamanda, bu çalışmanın sadece zihin engelliler öğretmenleri ile gerçekleştirildiğini belirterek özel eğitim öğretmeni yetiştirme konusunda diğer paydaşların da görüşlerinin alınması gerektiğini vurgulamıştır.

Yine Karasu vd. (2014b) tarafından, zihin engelliler öğretmenlerinin hizmet içi eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilen bir başka çalışmada, zihin engelliler öğretmenliği lisans programının davranış değiştirme, sınıf kontrolü ve akademik/beceri öğretimine odaklanan dersleri yoğun olarak içermesine rağmen öğretmenlerin hizmet içi eğitim taleplerinin öncelikli olarak bu konularda toplandığını bulgulamıştır. Bu bulgunun, zihin engelliler öğretmenliği programıyla ilgili yolunda gitmeyen bir şeyler olduğu izlenimini uyandırdığı söylenebilir.

Ergül vd. (2013) tarafından, özel eğitim öğretmenlerinin ve öğretmen adaylarının, özel eğitim öğretmenliği lisans programlarına, alan yeterliklerine ve kendi mesleki yeterliliklerine ilişkin görüşlerinin incelendiği bir başka çalışmada, benzer sonuçlar dikkat çekmektedir. Çalışmadan elde edilen bulgulara göre, hem öğretmenlerin hem de öğretmen adaylarının akademik becerilerin öğretimi, sınıf yönetimi, dil ve konuşma becerilerin kazandırılması ve otizm konularında kendilerini yetersiz buldukları görülmüştür. Katılımcılar özel eğitim programında yapılması gereken değişiklikler noktasında ise, öğretmenlik uygulamalarının artırılması ve derslerin uygulamaya dönük olması önerilerinde bulunmuştur.

Önceki programlarda birtakım değişikliklerin gerekliliğine işaret eden araştırma bulguları, YÖK tarafından program değişikliğinin gerekçesi olarak sadece mezuniyet ve atama koşulları uyumsuzluğunun gösterilmesi ve akademisyenler tarafından çeşitli mercilerde program değişikliği hakkında dile getirilen görüşlerin farklılık göstermesi gibi nedenlerle program değişikliğinin gerçek anlamda ihtiyaçları karşılayıp karşılayamadığının anlaşılması için bu değişiklikten etkilenen paydaşların konuya ilişkin görüşlerinin incelenmesi önem arz etmektedir. Buradan hareketle bu çalışmada, özel eğitim alanında görev yapan öğretim üyelerinin, Zihin Engelliler Öğretmenliği, Görme Engelliler Öğretmenliği, İşitme Engelliler Öğretmenliği ve Üstün Zekâlılar/Yetenekliler Öğretmenliği lisans programlarının “Özel Eğitim Öğretmenliği” lisans programı adı altında birleştirilmesine ilişkin görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda özel eğitim alanında görev yapan öğretim üyelerinin, a) “Yeni programın özel eğitim öğretmeni yetiştirmede meydana getirdiği farklılıklar hakkındaki görüşleri nelerdir?” ve b) “Yeni programın niteliğinin artırılmasına yönelik önerileri nelerdir?” sorularına cevap aranmıştır.

2. YÖNTEM

2.1 Araştırma Modeli

Bu çalışma, nitel araştırma yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Nitel araştırmalarda veriler, gözlem, görüşme ve doküman incelemesi tekniklerinden bir ya da birkaçı aracılığıyla toplanabilmektedir (Merriam, 2013). Görüşme tekniği geçmiş yaşantılar, duygular ve düşünceler gibi gözlenemeyen özellikler hakkında bilgi edinmek için oldukça kullanışlı bir araçtır (Glesne, 2011). Bu yüzden bu araştırmada da özel eğitim alanında çalışan akademisyenlerin özel eğitim programının birleştirilmesine yönelik görüşlerinin belirlenmesi amacıyla görüşme tekniği kullanılmıştır. Standartlaştırılmış açık uçlu görüşme tekniği, grup halinde yürütülen araştırmalarda görüşmeciler arasında tutarlılığın oluşmasını kolaylaştırmaktadır (Patton, 2014). Bu araştırmada da görüşmeler üç araştırmacı tarafından yapıldığı için standartlaştırılmış açık uçlu görüşme tekniği tercih edilmiştir.

2.2 Katılımcılar

Araştırmanın katılımcılarını, özel eğitim bölümü bulunan 8 üniversitenin özel eğitim bölümünde görev yapan, toplam 12 öğretim üyesi oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan öğretim üyelerinden 3 tanesi Gazi Üniversitesi, 1 tanesi Ankara Üniversitesi, 1 tanesi Hacettepe Üniversitesi, 1 tanesi Ondokuz Mayıs Üniversitesi, 2 tanesi Abant İzzet Baysal Üniversitesi, 1 tanesi Anadolu Üniversitesi, 1 tanesi Osmangazi Üniversitesi ve 2 tanesi Necmettin Erbakan Üniversitesi'nde çalışmaktadır.

2.3 Veri Toplama Süreci

Bu araştırmada veriler, görüşme tekniği ile toplanmıştır. İlk olarak, özel eğitim alanında çalışan öğretim üyelerine mail yoluyla, araştırmanın konusu, amacı ve araştırma planı hakkında bilgi verilmiştir. Ardından çalışmaya katılmayı kabul eden öğretim üyelerinden görüşme için randevu alınmıştır. Görüşmeler yüz yüze yapılmış ve görüşme sırasında ses kaydı alınmıştır. Bu görüşmeler yaklaşık 20 - 60 dakika sürmüştür.

Araştırma verilerini toplamak amacıyla kullanılan görüşme formu 2 aşamada hazırlanmıştır. Öncelikli olarak, araştırmanın amacı doğrultusunda sorular hazırlanmıştır. Ardından hazırlanan bu sorular, 1'i özel eğitim, 1'i nitel araştırma ve 1'i de eğitim programları alanında uzman öğretim üyelerine gönderilerek görüş alınmıştır. Bu görüşlerde bazı soruların daha üst başlık altında yer alması ile ilgili dönütler verildiği için sorular araştırmacılar tarafından tekrar gözden geçirilerek bazı sorular birleştirilmiştir. Bu düzeltme sonrasında araştırmacılar, görüşme sırasında aşağıda yer alan soruları kullanmıştır:

Engel gruplarına göre ayrılaştırılmış özel eğitim lisans programlarının eksiklerinin neler olduğunu düşünüyorsunuz?

Yenilenen özel eğitim lisans programının bu eksikliklerden hangilerini karşıladığını düşünüyorsunuz?

Yenilenen özel eğitim lisans programının eksikliklerinin neler olduğunu düşünüyorsunuz?

Yenilenen özel eğitim lisans programının niteliğinin artırılmasına yönelik önerileriniz nelerdir?

2.4 Verilerin Analizi

Elde edilen ses kayıtları araştırmacılar tarafından tek tek yazıya dönüştürülmüş, ardından nitel araştırma yöntemlerinden içerik analizi ile çözümlenmiştir. Akademisyenlerin her bir soruya verdikleri yanıtlar benzerlikleri yönünden gruplandırılmış ve yorumlanmıştır. Araştırmanın güvenilirliği açısından çözümlenmeler tüm araştırmacılar tarafından yapılarak karşılaştırılmış, ortak fikirler belirlenmiş ve sıklıkları elde edilmiştir.

2.4.1 Kodlayıcılar arası güvenirlilik

Araştırmacılar tarafından sorulara verilen yanıtlar tek tek okunarak notlar alınmıştır. Daha sonra, her soru için birbiriyle benzerlik gösteren yanıtlara kod numaraları verilmiştir. Birbiri ile ilişkili olan kodlar gruplandırılmış ve tüm yanıtları kapsayacak şekilde kategori isimleri verilerek temalar oluşturulmuştur. Böylece tüm sorular için içerik analizi tamamlanmıştır. Her öğretim üyesinin yanıtları araştırmacılar tarafından bir arada kodlanmıştır. Dolayısıyla kodlayıcılar arasında % 100 uyum sağlanmıştır.

3. BULGULAR

Bu araştırmanın ilk görüşme sorusunda öğretim üyelerinin ayrılaştırılmış özel eğitim programlarının eksiklik gösterdiği noktalara ilişkin görüşleri alınmıştır. Bu soruya verilen yanıtlardan elde edilen 6 kategori Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. Engel gruplarına göre ayrılaştırılmış programlarının eksiklikleri

Kategori	Sıklık
Uygulamalı Dersler	7
Atama	7
Müfredat	6
Nitelik	6
Bakış Açısı	6
Öğretim Elemanları	4

Tablo 1’e bakıldığında, öğretim üyelerinin ayrılaştırılmış programa ilişkin ifade ettikleri eksikliklerin sıklığı birbirine yakın olmakla birlikte, en sık ifade ettikleri eksiklik uygulamalı dersler ve atama konusundayken, en az dile getirilen eksiklik öğretim elemanları ile ilgilidir.

En sık bahsedilen uygulamalı dersler kapsamında öğretim üyeleri, uygulamaya geç başlama, uygulama süresinin yetersizliği, uygulama derslerinin kredisinin yetersiz oluşu, öğretmen adaylarının uygulama becerileri ve öğretmenlik uygulamalarını takip etmede yaşanan sorunlara ilişkin eksikliklere değinmiştir. Diğer sık bahsedilen atama kategorisinde öğretim üyeleri; öğrencilerin mezun oldukları alanlara bakılmaksızın özel eğitim öğretmeni olarak atandıklarını, branşlara göre norm kadro dağılımının adaletsiz olduğunu ve ayrılaştırılmış programın ülke ihtiyaçlarına uygun olmadığını belirtmiştir. Öğretim üyelerinin müfredat, nitelik ve bakış açısı kategorilerine aynı sıklıkta değindikleri görülmektedir. Öğretim üyeleri müfredat kategorisinde; üniversitelerin mevcut hocaların uzmanlık alanlarına göre seçmeli ders açabildiğini, dolayısıyla seçmeli derslerin üniversiteler arası farklılık gösterdiğini, program içeriğini yetersiz bulduklarını belirterek, ayrılaştırılmış programı branşlar arası geçişe imkan sağlamaması açısından eleştirmiştir. Nitelik açısından bazı öğretim üyeleri, ayrılaştırılmış programın öğretmen adaylarının farklı engel gruplarına yönelik uyarılma becerisini geliştirmeye hizmet etmediğini belirtmiştir. Bununla birlikte niteliğin programdan ziyade öğretmen adaylarının istekliliğine bağlı olduğunu ifade eden öğretim üyeleri de bulunmaktadır. Bir diğer kategori olan bakış açısı; engel gruplarına göre ayrıştırmanın yanlışlığı ve göz ardı edilen engel gruplarını içermektedir. Öğretim üyeleri tarafından ifade edilen, öğretim elemanlarının sayıca yetersiz oluşu ve var olan öğretim elemanlarının çalışma alanlarının çeşitlilik bakımından sınırlılık göstermesi sorunları öğretim elemanları kategorisi içerisinde ele alınmıştır.

Bu araştırmanın ikinci görüşme sorusu birleştirilmiş programın, ayrıştırılmış özel eğitim programlarının eksikliklerini giderip gidermediğine ilişkin öğretim üyeleri görüşlerine yöneliktir. İkinci soruya verilen yanıtlardan elde edilen 6 kategoriye Tablo 2’de yer verilmiştir.

Tablo 2. Birleştirilmiş programın üstün yanları

Kategori	Sıklık
Müfredat	6

Atama	6
Akademi	5
Bakış Açısı	4
Uygulamalı Dersler	3
Uzmanlaşma	2

Tablo 2 incelendiğinde, öğretim üyelerinin birleştirilmiş programa ilişkin ifade ettikleri üstünlüklerin sıklığının 2 ve 6 arasında değişkenlik göstermekle birlikte, en sık ifade edilen üstünlük atama ve müfredat konusundayken, en az dile getirilen üstünlük uzmanlaşma ile ilgili bulunmuştur.

Birleştirilmiş programın üstün yanlarına ilişkin en sık ifade edilen müfredat kategorisinde öğretim üyeleri; uyarılma becerisi kazandırma, zengin bir içerik, branşlar arası geçiş imkanı ve seçmeli dersler konusunda esneklik sağlama konularına değinmiştir. Öğretim üyelerinin sıklıkla değindikleri bir diğer kategori olan atama kategorisinde, öğretim üyeleri birleştirilmiş programı, ülke ihtiyacına yönelik bir değişiklik olması, öğretmen açığını kapatabileceği ve alan dışı atamaları azaltabileceği için faydalı bulmuştur. Öğretim üyeleri programın akademik anlamda üstünlüğüne ilişkin düşüncelerinin yer aldığı akademi kategorisinde, bu programda ilgi alanlarının ve konuların çeşitlenmesi, alanla ilgili kaynak çeşitliliğinin artacağı, akademik yönlendirme ve akademisyen olmaya yönelik talebi artırma konuları yer almaktadır. Bir diğer kategori olan bakış açısı; bütüncülük sağlama görüşünü içermektedir. Öğretim üyeleri, uygulamalı dersler kategorisi kapsamında, öğretim üyelerinin uygulama sayısı ve süresinin artması, uygulama ve gözleme erken başlama, teoriyi uygulama ile destekleme ve farklı engel gruplarında uygulama imkanı sağlama ile ilgili fikirleri bulunmaktadır. Öğretim üyeleri tarafından ifade edilen, uzmanlık alanı seçme özgürlüğü ve seçilen alanda daha nitelikli yetiştirme uzmanlaşma kategorisi içerisinde ele alınmıştır.

Birleştirilmiş programın eksikliklerine yönelik öğretim üyelerinin düşüncelerine, bu araştırmanın üçüncü görüşme sorusunda değinilmesi istenmiştir. Bu soruya verilen yanıtlardan elde edilen 8 kategori Tablo 3'te gösterilmiştir.

Tablo 3. Birleştirilmiş programın eksiklikleri

Kategori	Sıklık
Öğretim Elemanı	12
Belirsizlik	12
Nitelik	10
Müfredat	10
Alt Yapı	8
Uygulamalı Dersler	8
Bakış Açısı	6
Atama	5

Tablo 3'te görüldüğü gibi, öğretim üyelerinin birleştirilmiş programa ilişkin ifade ettikleri eksikliklerin sıklığı 5 ve 12 arasında değişmekle birlikte, en sık ifade edilen eksiklik öğretim elemanları ve programın belirsizliğe neden olması konuları iken, en az dile getirilen eksiklik atama ile ilgilidir.

Bu araştırmaya katılan tüm öğretim üyeleri tarafından birleştirilmiş programa ilişkin ifade edilen bir eksiklik, belirsizlik kategorisi olup bu kategori, programın nasıl uygulanacağı, öğretmenlik uygulamasının nasıl yürütüleceği, öğretim elemanı açığının nasıl kapatılacağı, programın MEB'in atama politikası ile örtüşüp örtüşmediği, seçmeli derslerin neye göre belirlendiği, öğrencilerin tek alana yığılma ihtimali gibi konuları içermektedir. Öğretim üyelerinin tamamının ifade ettikleri bir diğer eksiklik kategorisi öğretim elemanları ile ilgilidir. Bu kategoride, alanında uzman öğretim elemanı sayısının yetersizliği, uzmanlık alanı dışında ders verme zorunluluğu ve öğretim üyelerinin iş yüklerinin artması konularına değinilmiştir. Derinlemesine bilgi eksikliği, lisans öğrencilerinin yeterliliğini sağlama konusunda şüphe,

derslerin işlenişinde nitelik farklılıkları olması, üniversiteler arası farklılıkların artması, lisans eğitiminin ve öğretmen niteliğinin düşmesi nitelik kategorisinde yer almaktadır. Öğretim üyeleri müfredat kategorisinde; programın yoğunluğu, lisans programının süresinin yetersiz olması, derslerin dönemlere dağılımı sorunu, ders isimlerinin yeniden gözden geçirilmesi ihtiyacı, bazı derslerin birbirinin tekrarı olduğu, seçmeli derslerin fazla spesifikleştirildiği, seçmeli derslerin zorunlu ders gibi belirleneceği ve seçmeli derslerin çakışabileceği konularına değinmiştir. Bazı öğretim üyeleri birleştirilmiş programı, program değişikliğinin ortak karar olmaması ve ani bir değişiklik olması, dolayısıyla altyapı eksikliği, mekana ilişkin sıkıntılar, intibak sorunu ve üniversite dışından uzman bulma sorunu gibi konuların yer aldığı alt yapı kategorisi açısından eksik bulmuştur. Ayrıca bazı öğretim üyeleri uygulamalı dersler kategorisinde yer alan, öğretmenlik uygulaması dersinin süresinin kısa olması ve engel grubuna göre yapılandırılmış uygulama okulları belirlemede sorunlar olacağı konusunda da birleştirilmiş programı eleştirmiştir. Bir diğer kategori olan bakış açısı; programın felsefesinin olmaması, tam anlamıyla uzmanlaşmaya hizmet etmediği ve spesifik bakış açısı eksikliği konularını içermektedir. Atama kategorisi içerisinde yer alan ve öğretim üyeleri tarafından en az ifade edilen eksiklik, lisans öğrencilerinin mezun oldukları uzmanlık alanlarına bakılmaksızın özel eğitim öğretmeni olarak atanacakları konusu ile ilgilidir.

Bu çalışmada birleştirilmiş programın niteliğinin artırılmasına yönelik öğretim üyelerinin önerileri, dördüncü görüşme sorusunda ele alınmıştır. Bu soruya verilen yanıtlardan elde edilen 8 kategori Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4. Birleştirilmiş programın niteliğinin artırılmasına yönelik öneriler

Kategori	Sıklık
Öğretim Elemanı	9
İşbirliği	8
Uzmanlaşma	8
Alt Yapı	7
Müfredat	7
Lisansüstü Eğitim	4
Uygulamalı Dersler	4
Bakış Açısı	3

Tablo 4 incelendiğinde, öğretim üyelerinin birleştirilmiş programın niteliğinin artmasına yönelik verdikleri öneriler çeşitlilik göstermekle birlikte, sıklıklarının da genel olarak birbirine yakın olduğu görülmektedir. Programın geliştirilmesine yönelik öneriler öğretim elemanı kategorisinde yoğunlaşırken, en az verilen öneri kategorisi de bakış açısı kategorisidir.

En sık ele alınan öneri kategorisi olarak, öğretim elemanı kategorisinde, öğretim elemanlarının niteliğinin artırılması amacıyla özellikle dil konusunda öğretim elemanının kendini geliştirebilmesi için yurtdışında eğitim imkanı sağlanması, dolayısıyla nitelikli öğretim elemanı yetiştirerek özel eğitim alanını zenginleştirme, öğretim üyesi sayısının yetersizliğinin karşılanması amacıyla üniversitelerin kendi öğretim elemanlarını yetiştirmesi, öğretim üyesi yetiştirme programının devam ettirilmesi ve öğretim üyesi kadrolarının artırılması önerileri oluşturmaktadır. Öğretim üyeleri tarafından ikinci en sık öneri sunulan kategoriler ise işbirliği ve uzmanlaşma kategorileriyle ilgilidir. İşbirliği kategorisi ele alındığında, öğretim üyeleri daha çok üniversiteler arasında işbirliği yapılması gerekliliği üzerinde durmuş ve birleştirilmiş özel eğitim programının uygulanması aşamasında üniversiteler arasında ortaklık sağlanması gerektiğini savunmuştur. Ayrıca uzmanlaşmanın sağlanabilmesi için de üniversiteler arasında geçiş imkanı sağlanarak, farklı alanlarda uzmanı bulunan üniversiteler ile işbirliği sağlanması konusu üzerinde durulmuştur. Uzmanlaşma kategorisinde ise öğretim üyeleri yenilenen programla birlikte farklı engel gruplarına yönelik uzmanlaşma olması gerektiğini belirtmiş ve bu uzmanlaşmanın lisans eğitimi süresinin 5 yıla çıkarılarak, son sene uzmanlık eğitiminin verilmesi ya da lisans eğitiminden sonra bir ya da iki yıllık bir tezsiz yüksek lisans eğitimi

aracılığıyla yapılabileceğini önermiştir. Uzmanlaşma konusunda belirli alanlarda yoğunlaşmanın önüne geçmek amacıyla da, uzmanlaşma için yerleştirmelerin öğrencilerin not ortalamalarının göz önüne alınarak yapılabileceği üzerinde durulmuştur.

Alt yapı ve müfredat kategorilerine ilişkin aynı sayıda öğretim üyesi önerilerde bulunmuştur. Alt yapı kategorisinde öğretim üyelerinin verdiği önerilerin başında gelen kodlardan bazıları, lisans programına alınan öğrenci sayısının azaltılması ve öğretim üyesi sayısı az olan üniversitelerin lisans programına hiç öğrenci alınmamasıdır. Uzman sayısının az ve uzmanlık alanlarının sınırlı olduğu üniversitelerin farklı dersleri açabilmeleri için de dışarıdan destek almaları gerektiği verilen diğer öneriler arasındadır. Bunlara ek olarak yeni açılacak farklı derslerin uzmanlar tarafından verilmesi gerektiği üzerinde durulmuş ve bunu sağlamak için de teorik derslerin uzaktan eğitimle verilebileceği ifade edilmiştir. Öğretim üyeleri alt yapı konusunda son olarak öğrencilerin, mezunların ve öğretim elemanlarının görüşleri doğrultusunda birleştirilmiş özel eğitim öğretmenliği programının daha da geliştirilmesi ve bu programın standart şekilde uygulanabilmesi için de bilgilendirme kılavuzu hazırlanması gerektiğini önermiştir. Müfredat kategorisinde öğretim elemanlarının verdikleri öneriler arasında, seçmeli dersler konusunda esneklik sağlanması ve üniversitelerin kendi uzman personelinin verebileceği derslerin açılmasına olanak sağlanması ile derslerin içerikleri ve işlenişleri konusunda standartlar oluşturulması bulunmaktadır. Bunların yanında öğretim üyelerinin bazıları müfredat içeriğini yeterli bulmayıp genişletilmesi gerektiğini önerirken, bazı öğretim üyeleri de ders içeriklerinin oldukça geniş olduğunu ve azaltılması gerektiğini belirtmiştir. Ayrıca birleştirilmiş programdaki derslerin yerlerinin uygun olmadığı ve yıllara göre yeniden düzenlenmesi gerektiği ile bazı ders isimlerinde de değişikliğe gidilmesi önerilmiştir. Öğretim üyelerinin verdikleri son öneriler arasında, birleştirilmiş programda açılacak derslerin farklı engel grupları için ayrı ayrı olarak açılmasından ziyade tüm engel gruplarına hitap edebilecek temel dersler olarak açılması gerektiği ve genel kültür derslerinin sayısının artırılabilmesi de bulunmaktadır.

Uygulamalı dersler kategorisinde öğretim üyelerinin verdikleri önerilere bakıldığında ise uygulama sayısının ve süresinin artırılması konusu başı çekmektedir. Bunun yanında öğretmenlik uygulamalarının farklı engel gruplarına yönelik açılmış farklı okullarda ya da sınıflarda dönüşümlü olarak yapılması, bunun sağlanabilmesi için de hem devlet kurumları hem de özel kurumlarda uygulama yapılması ve yaz stajlarının yapılması önerilmiştir. Birleştirilmiş lisans programıyla birlikte, öğretim üyeleri lisansüstü eğitimine ilişkin de bazı önerilerde bulunmuştur. Bu öneriler üniversitelerin birlikte yürütecekleri ortak lisansüstü programların açılması, açılan lisansüstü programların farklı yetersizlik gruplarına yönelik olması ve doktora programlarının bazı ülkelerde uygulandığı gibi eğitim doktora ve araştırma doktora olarak açılması şeklinde ifade edilmiştir.

Bakış açısı kategorisinde öğretim üyeleri birleştirilmiş programla birlikte, lisans öğrencilerine tüm engel gruplarına yönelik bütüncül bir bakış açısı kazandırılması gerektiğini ve mezun olduktan sonra da göreve başlamış öğretmenlerin mesleki gelişimlerini sağlayacak şekilde motivasyon oluşturulması gerektiğini önermiştir. Ayrıca öğretim üyeleri, kaynaştırma eğitimine yoğunlaşan bir özel eğitim programı oluşturulabileceği konusunda önerilerde bulunmuştur.

4. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmada özel eğitim alanında görev yapan öğretim üyelerinin, engel gruplarına göre ayrıştırılmış lisans programlarının özel eğitim öğretmenliği adı altında birleştirilmesine ilişkin görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçla gerçekleştirilen görüşmelerde öğretim üyelerine dört soru sorulmuştur. Bu sorulara öğretim üyelerinin verdiği cevaplar; engel gruplarına göre ayrıştırılmış programın eksiklikleri, birleştirilmiş özel eğitim lisans programının

eski programa göre üstün yanları, birleştirilmiş programın eksiklikleri ve birleştirilmiş programın niteliğinin artırılmasına yönelik öneriler olmak üzere dört tema altında ele alınmıştır. Elde edilen bulgular, bazı temel konularda öğretim üyelerinin benzer görüşlerde olduğunu ortaya koymuştur. Ancak, farklı noktalara değinen öğretim üyelerinin olduğu da görülmüştür.

Engel gruplarına göre ayrıştırılmış programlara dair en sık ifade edilen eksiklikler uygulamalı dersler kategorisinde yer almaktadır. Öğretmen yetiştirme programlarında öğretmen adaylarına kuramsal derslerde öğrendikleri bilgileri gerçek ortamlara transfer etme olanağı uygulamalı derslerle sağlanmaktadır (Ergenekon vd., 2008). Görüşülen 12 öğretim üyesinden 8'i eski programı, uygulamalı derslerin süresi ve yürütülmesi konusunda yetersiz gördüklerini ifade etmiştir. Bu bulgu, Karasu vd. (2014a) tarafından yapılan çalışmada, öğretmenler tarafından dile getirilen uygulamanın artması gerektiği bulgusu ile örtüşmektedir. Benzer şekilde Ergül ve arkadaşlarının (2013) yaptıkları çalışmada da hem öğretmenler hem de öğretmen adayları lisans programlarındaki uygulamaların artırılması ve derslerin uygulamaya dönük olması yönünde görüş bildirmiştir. Başka bir çalışmada öğretim üyeleri, özel eğitim öğretmenlerinin teorik açıdan yeterli düzeyde yetiştirildiği ancak, uygulamada bir takım yetersizliklerin olabileceğini dile getirmiştir (Nartgün, 2010). Önceki çalışmaların bulguları ile bu araştırmadan elde edilen bulgular bir arada değerlendirildiğinde, özel eğitim alanı paydaşlarının, ayrıştırılmış programların uygulama açısından eksiklikleri bulunduğu konusunda hem fikir oldukları söylenebilir. Araştırmaya katılan öğretim üyelerinin çoğu atama, müfredat ve nitelik açısından ayrıştırılmış programı yetersiz bulduklarını ifade etmiştir. Öğretim üyelerinin atama konusunda dile getirdikleri eksiklik, ayrıştırılmış programın ülke ihtiyaçlarına uygun olmadığı çünkü öğretmen atamalarının öğrencilerin mezun oldukları programa bakılmaksızın özel eğitim öğretmeni kadrosuna yapılmasıdır. Ancak, bu noktada öğretim üyeleri bu eksikliğin programdan ziyade atama politikalarından kaynaklandığını vurgulamıştır. Benzer şekilde Nartgün (2010) tarafından yapılan çalışmada da öğretim üyelerinin MEB'in atama politikalarını uygun bulmadıkları belirlenmiştir.

Birleştirilmiş programın önceki programa göre üstün yanları konusunda 12 öğretim üyesinden 6'sı yeni programdaki müfredatın içerik, uyarılma becerisi kazandırma ve seçmeli derslerde esneklik sağlama açısından daha zengin olduğu yönünde görüş bildirmiştir. Dedeoğlu ve arkadaşları (2004) tarafından öğretmen adayları ve özel eğitim öğretmenleri ile yapılan çalışmada, her iki grup da program içeriğinin zenginleştirilmesi gerektiğine dair görüş bildirmiştir. Bu açıdan yenilenen lisans programının öğretmen adaylarının ve öğretmenlerin içeriğe yönelik beklentilerini karşıladığı söylenebilir. Öğretim üyelerinden 6'sı birleştirilmiş programı ülke ihtiyacına yönelik bir değişiklik olması ve öğretmen açığı sorununa çözüm getirerek alan dışı atamaları azaltacağı düşüncesiyle faydalı bulmuştur. Aynı zamanda bazı öğretim üyeleri, ilgi alanlarının ve konularının çeşitlenmesinin alanla ilgili kaynaklarda da çeşitlilik sağlayacağı, lisansüstü eğitime ve akademisyen olmaya yönelik talebi artıracığı düşüncesiyle bu program değişikliğini olumlu bulmaktadır.

Öğretim üyelerinin tümü, program değişikliğinin, programın nasıl uygulanacağı, öğretmenlik uygulamasının nasıl yürütüleceği, öğretim elemanı açığının nasıl giderileceği ve seçmeli derslerin neye göre belirleneceği gibi konularda belirsizliklere yol açtığını ifade etmiştir. Ayrıca, öğrencilerin tek bir alana yığılma ihtimali ve programın MEB atama politikaları ile uyuşup uyuşmayacağı konularında da bir netlik olmadığını belirtmiştir. Öğretim üyelerinin çoğu program değişikliğinin ani olmasının programın alt yapı eksikliğine neden olduğu görüşünü belirtmiştir. Bazı öğretim üyeleri müfredatın zenginleştirilmesini, birleştirilmiş programın olumlu bir yanı olarak görseler de, araştırmaya katılan öğretim üyelerinin tümü, alanında uzman öğretim elemanı sayısının yetersiz olduğu gerekçesiyle programın öğretim üyelerinin iş yükünü fazlasıyla artıracığını ifade etmiştir. Birleştirilmiş programın öğretim üyeleri açısından doğurduğu bir başka sorun da öğretim üyelerinin uzmanlık alanı dışında ders verme zorunda kalabileceğidir. Öğretim elemanları alt yapı sorunları giderilmeksizin yapılan bu

değişikliğin kısa dönemde lisans eğitiminin uzun dönemde de öğretmenlerin kalitesini olumsuz yönde etkileyeceğine ilişkin görüş bildirmiştir. Özyürek (2008), eğitim fakültelerinde yeterli öğretim elemanı ve alt yapı olmadan özel eğitim bölümlerinin açılmasını nitelikli öğretmen yetiştirmede bir tehlike olarak görmüştür. Ayrıca alt yapısı oluşturulmadan bu bölümlerde öğrenci yetiştirilmeye devam edilmesinin, yeterli beceriyle donatılmamış öğretmenler yetişmesine neden olacağını belirtmiştir. Bunun yanı sıra yeterli donanımına sahip olmayan özel eğitim öğretmenlerinin, özel gereksinimli öğrencilerin aldığı eğitim hizmetlerinin niteliğine ilişkin büyük tehdit oluşturduğu ifade edilmiştir (Billingsley ve McLeskey, 2004; Özyürek, 2008).

Birleştirilmiş programın uygulamalı dersler konusunda eksiklikleri olduğunu belirten öğretim üyesi sayısı ile ayrıştırılmış programı uygulamalı dersler konusunda eksik gören öğretim üyesi sayısının aynı olması çarpıcı bir bulgudur. Bu bulgu yapılan program değişikliğinin, değişikliğe ihtiyaç duyulan noktaları göz ardı etmiş olabileceği şüphesini akla getirmektedir. Bir başka çarpıcı bulgu da atama konusu ile ilgilidir. Daha önce de değinildiği üzere, öğretim üyeleri ayrıştırılmış programı atama konusunda ülke ihtiyaçlarına uygun olmaması bakımından eleştirirken, birleştirilmiş programı ülke ihtiyacına yönelik bir değişiklik olması bakımından faydalı bulmuştur. Ancak, birleştirilmiş program hakkında atama yönünden faydalı görüş bildiren öğretim üyelerinin sayısı olumsuz görüş bildirenlerin sayısı ile aynıdır. Üstelik iki öğretim üyesinin bu konuda hem olumlu hem olumsuz görüş bildirmesi dikkat çekmektedir. Bu bulgu da program değişikliğinin ihtiyaç duyulan noktalara hizmet edip etmediği sorusunu yeniden akla getirmiştir.

Birleştirilmiş program hakkında olumlu ve olumsuz görüşler olsa da, önümüzdeki süreçte bu program uygulamada kalacaktır. Bu gerçek göz önünde bulundurulduğunda programın yetersizliklerine odaklanmak yerine, niteliğini artıracak çözüm önerilene odaklanmak daha yapıcı bir yaklaşım olacaktır. Buradan hareketle bu çalışmada öğretim üyelerinin birleştirilmiş programın niteliğinin artırılmasına yönelik ne tür önerileri olduğu belirlenmeye çalışılmıştır. 12 öğretim üyesinden 9'u, öğretim elemanlarının sayısının ve niteliğinin artırılmasına yönelik önerilerde bulunmuştur. Bu öneriler arasında üniversitelerin kendi öğretim elemanlarını yetiştirmesi, öğretim üyesi kadrolarının artırılması ve öğretim üyesi yetiştirme programının devam ettirilmesi yer almaktadır. Üniversiteler arası işbirliğini çözüm önerisi olarak sunan 8 öğretim üyesi bulunmaktadır. Öğretim üyelerinin alt yapı sorunlarının giderilmesine yönelik verdikleri önerilerin çeşitlilik gösterdiği söylenebilir. Bu önerilerden en çok üzerinde durulanlar, uzmanlık gerektiren dersler için üniversite dışından uzman desteği sağlanması, lisans programlarına alınan öğrenci sayısının azaltılması ve öğretim elemanı sayısı az olan üniversitelerde de lisans programına öğrenci alınmamasıdır. Öğretim üyeleri tarafından sıklıkla dile getirilen bir diğer öneri ise farklı engel gruplarına yönelik uzmanlaşmanın nasıl sağlanması gerektiği ile ilgilidir. Bu konuda farklı öneriler dile getirilse de, bu görüşlerin kesiştiği nokta uzmanlaşmanın temel lisans programının üzerine bir ya da iki yıl uzmanlık eğitimi vermek suretiyle gerçekleştirilmesi yönündedir.

Sonuç olarak bu araştırma, ülkemizde uzun yıllardır özel eğitim alanına öğretmen yetiştiren ve program değişikliğinden en fazla etkilenecek paydaşlardan biri olan öğretim üyelerinin birleştirilmiş programa ilişkin görüş ve önerilerine yer vermesi açısından önemlidir. Bu çalışmada görüşlerine başvuru alan öğretim üyeleri alana yıllardır kıymetli katkılarda bulunan kişiler olmakla birlikte, bu çalışmanın daha farklı üniversitelerden daha fazla sayıda öğretim üyesiyle genişletilmesi uygun olacaktır. Ayrıca, bu çalışmada zihin engellilerin eğitimi ve görme engellilerin eğitimi anabilim dallarında çalışmış olan öğretim üyeleriyle görüşülmüş ancak çalışmanın kapsamı genişletmek adına, ileriki çalışmalarda işitme engellilerin eğitimi ve üstün zekalıların eğitimi anabilim dallarında görev yapan öğretim üyeleriyle de görüşülebilir. Birleştirilmiş program ilk mezunlarını verdiğinde de benzer bir çalışmanın yapılması, programın uygulamaya yansımalarını inceleyebilmek açısından önemli

görülmektedir. Böyle bir çalışma ile bu araştırmadan elde edilen bulgular karşılaştırılarak, programın işleyişine yönelik daha kapsamlı bakış açısı elde edilebilir.

5. KAYNAKLAR

- Akçamete, G. (1998). Türkiye’de özel eğitim. Süleyman E. (Ed.), *Özel eğitim içinde* (s. 197-207). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Altunya, N. (2006). *Gazi Eğitim Enstitüsü: Gazi Orta Öğretmen Okulu ve Eğitim Enstitüsü (1926-1980)*. Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Billingsley, B. S., &McLeskey, J. (2004). Critical issues in special education teacher supply and demand: Overview. *The Journal of Special Education*, 38(1), 2-4.
- Brownell, M. T., Ross, D. D., Colón, E. P., & McCallum, C. L. (2005). Critical features of special education teacher preparation: A comparison with general teacher education. *The Journal of Special Education*, 38(4), 242-252.
- Cobb, H. B., Elliott, R. N., Powers, A. R., & Voltz, D. (1989). Generic versus categorical special education teacher preparation. *Teacher Education and Special Education: The Journal of the Teacher Education Division of the Council for Exceptional Children*, 12(1-2), 19-26.
- Çitil, M. (2009). *Cumhuriyetin İlanından Günümüze Kadar Türkiye’de Özel Eğitim (1923-2007)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Dedeoğlu, S., Durali, S. ve Kış, A. T. (2004). Özel eğitim bölümü zihin engelliler öğretmenliği ana bilim dalı 3., 4. sınıf öğrencileri ve mezunlarının kendi bölüm programları, öğretmen yetiştirme ve eğitim fakülteleri ile ilgili düşünce ve önerileri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 5 (1), 47-55.
- Ergenekon, Y., Özen, A. ve Batu, E. S. (2008). Zihin engelliler öğretmenliği adaylarının öğretmenlik uygulamasına ilişkin görüş ve önerilerinin değerlendirilmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 8(3), 857-891.
- Ergül, C., Baydık, B. ve Demir, Ş. (2013). Özel eğitim öğretmen adaylarının ve öğretmenlerinin zihin engelliler öğretmenliği lisans programı yeterliklerine ilişkin görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 13(1), 499-522.
- Glesne, C. (2015). *Nitel araştırmaya giriş*. (Çev. Ed. Ali Ersoy ve Pelin Yalçınoğlu) Ankara: Anı Yayıncılık.
- Karasu, N., Aykut, Ç. ve Yılmaz, B. (2014a). Zihin engellilerin eğitimi anabilim dalı öğretmen yetiştirme programı üzerine öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29(4), 129-142.
- Karasu, N., Aykut, Ç. ve Yılmaz, B. (2014b). Zihin engelliler öğretmenlerinin hizmetiçi eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 15(1), 41-53.
- Merriam, S. B. (2013). *Nitel araştırma: Desen ve uygulama için bir rehber*. (Çev. Ed. Selahattin Turan) Ankara: Nobel.
- Nartgün, Ş. S. (2010). Perceptions of special education academic staff: Whoshould be employed as special education teachers? *International Journal of Human Sciences*, 7 (1), 1082-1113.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2014). Öğretmenlik Alanları, Atama ve Ders Okutma Esasları. *Tebliğler Dergisi*, 2678, 20 Şubat 2014.
- Özer, B. ve Gelen, İ. (2008). Öğretmenlik mesleği genel yeterliklerine sahip olma düzeyleri hakkında öğretmen adayları ve öğretmenlerin görüşlerinin değerlendirilmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5 (9), 39-55.
- Özyürek, M. (2008). Nitelikli öğretmen yetiştirmede sorunlar ve çözümler: Özel eğitim örneği. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(2), 189-226.
- Patton, M. Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. (Çev. Ed. Mesut Bütün ve Selçuk Beşir Demir) Ankara: Pegem Akademi.
- Rosenberg, M. S., Boyer, K. L., Sindelar, P. T., & Misra, S. K. (2007). Alternative route programs for certification in special education: Program infrastructure, instructional delivery, and participant characteristics. *Exceptional Children*, 73(2), 224-241.
- Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı, *Program isim değişikliği*. Sayı: 75850160104.01.02.01/843, Ankara.

Extended Abstract

Since 1980s, training of special education teachers is originated with undergraduate programs. Today, special education teachers are being trained in a total of 31 universities from Turkey with 26 and TRNC with 5. Nevertheless, the number of graduates remains insufficient to meet the increased need for special education teachers. Hence, the Ministry of National Education attempts to meet the need for special education teachers by training teachers from various branches in certificate programs. The other solution generated by the Ministry of National Education is assigning teachers of intellectually disabled students, visually impaired students or hearing impaired students as special education teacher without considering the undergraduate program ever since 2014 (MEB, 2014).

When the questions arise about the qualification of teachers, it can be amended in the issue of teacher training (Brownell et al., 2005). In our country, approaches adopted in teacher training in special education are also amended in case of necessity. For instance, the recent amendment carried out in special education by Council of Higher Education is the merging of sub-branches of special education. The increased need for special education teacher and the inappropriateness between the existing program and the teacher assignment policy developed in 2014 by the Ministry of National Education is indicated as the justification of this decision.

Undoubtedly that, this kind of comprehensive amendment will effect all the stakeholders providing services or being involved in special education. Regarding this issue, the most effected stakeholder is probably academicians being responsible for teacher training. For this reason, the purpose of this research to identify the opinions of faculty members from special education department based on the merging of undergraduate programs in the departments of Intellectual Disabled Students Education, Visually Impaired Students Education, Hearing Impaired Students Education, Gifted Students Education as “the Special Education Department”. It is aimed to identify two research questions: a) “What are the faculty members’ opinions about the emerging differences of the new program on training special education teacher?” b) “What are the faculty members’ suggestions to enhance the qualification of the new program?”

The research is implemented by using qualitative research design. A semi-structured interview form was used to collect data. Three writers of this paper interviewed individually with twelve faculty members from special education department in 8 university. Each interview was recorded and transcribed for data analysis. The data was analyzed using content analysis that is a technique used in qualitative research. Each faculty member’s responses are coded by three writers of this paper in a mutually consulted way. Intercoder reliability is % 100 that is indicative of perfect reliability.

Findings revealed that the faculty members had similar opinions in some basic issues. However, it is also seen that there are faculty members who refer to different points.

When the findings of previous studies with teacher trainee and teachers and the findings obtained from this research are evaluated together, it can be said that the stakeholders of the special education area concur that there are deficiencies in the application of the categorical programs. At the same time, some faculty members find this program change positive, considering that diversification of interests and topics will also lead to diversity in the field related resources, raising the demand for postgraduate education and being an academician. All of the faculty members stated that the program change leads to uncertainties in how the program will be implemented, how the teaching practice will be carried out, how the vacant positions for lecturers will be remedied, and the elective courses will be identified. The faculty members underlined that this program change without resolving the infrastructure problems will affect the quality of undergraduate education in the short term and the quality of teachers in the long term. It is a striking finding that the number of faculty members who indicate that the generic program has deficiencies in applied courses and the number of faculty members who indicate that the categorical program has deficiencies in applied courses are the same. This finding suggests that the program change may have ignored the points where the actual change is needed. Another striking finding is related to employment. As mentioned earlier, the faculty members are critical of the lack of relevance to the needs of the country in assigning on the basis of the categorical program, but have found the generic program useful as a change with regard to the need for the country. However, the number of faculty members who give positive opinions on the generic program is the same as the number of those who give negative opinions. Moreover, it is noteworthy that two faculty members report both positive and negative opinions on this

issue. This finding has also prompted the question of whether the program change serves the needed points.

Although there are positive and negative opinions about the generic program, this program will remain in practice in the near future. Considering this fact, rather than focusing on the inadequacies of the program, it will be more constructive to focus on the solution recommendations, which will enhance its quality. From this point of view, it has been aimed to determine what kinds of recommendations are proposed in order to increase the quality of the generic program by faculty member.

Consequently, faculty members proposed recommendations for increasing the number and quality of lecturers, providing the training of lecturers by their own universities, increasing the vacant positions for faculty members, maintaining the faculty member training program, providing inter-university cooperation, providing expert support from outside the university for courses requiring expertise, decreasing the number of students in undergraduate program, not taking students to the undergraduate program in universities with a small number of faculty member and specialization that should be carried out by providing one or two years of training after the basic undergraduate program.